

Çocuklara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeğinin Ebeveyn Örnekleminde Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri¹

Hatice IŞIK², Başak ŞAHİN-ACAR³

Çocuklara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeğinin Ebeveyn Örnekleminde Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri

Development and Psychometric Properties of the Gender Stereotypes towards Children Scale in a Parent Sample

Öz

Bu çalışma, ebeveynlerin çocuklara yönelik toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını değerlendiren bir ölçek geliştirmeyi ve bu ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemeyi hedeflemektedir. Çalışma, iki farklı ebeveyn örnekleminde ($N = 597$ ve $N = 306$) yürütülmüştür. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, kız ve oğlan çocukları için dört farklı boyut altında toplam 25 maddeyi işaret etmiştir. Ebeveynlerin kız ve oğlan çocuklarından beklentileri, toplumsal cinsiyet kalıpyargıları bağlamında teşvik edilen ve yasaklanan olarak birbirinden ayrılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği, yapılan analizlerle desteklenmiştir. Bu bağlamda, ölçek, ebeveynlerin günlük yaşamda kız ve oğlan çocuklarından toplumsal cinsiyete dayalı beklentilerini anlamada ve bu beklentilerin gelişimsel süreçle ilişkisini araştırmada önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Abstract

This study aims to develop a scale to assess parents' gender stereotypes towards children and to examine the psychometric properties of this scale. The research was conducted with two different parent samples ($N = 597$ and $N = 306$). Exploratory and confirmatory factor analyses identified a total of 25 items under four different dimensions for girls and boys. Parents' expectations of their sons and daughters are divided into prescriptive and proscriptive in the context of gender stereotypes. The validity and reliability of the scale were supported by the conducted analyses. In this context, the scale emerges as a significant tool for understanding parental gender-based expectations for girls and boys in daily life and investigating the relationship of these expectations with the developmental process.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Roller, Kalıpyargılar, Ebeveynler, Çocuklar

Keywords: Gender Roles, Stereotypes, Parents, Children

Makale Türü: Araştırma makalesi

Paper Type: Research article

¹ Bu çalışma Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü Anabilim Dalı'nda Doç. Dr. Başak ŞAHİN-ACAR danışmanlığında Hatice IŞIK tarafından "Preschoolers' gender-typing of self and others in family context" başlığı ile tamamlanarak 01.07.2020 tarihinde savunulan Doktora tezinden türetilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, hatice.isik@asbu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9666-0799>

³ Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, basaks@metu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9312-515X>

1. Giriş

Günlük hayatımızda etrafımızda olan bitenleri algılamak, işlemek, yorumlayabilmek ve tepki verebilmek için her seferinde belirli bir bilişsel çaba harcarız. Ancak o kadar çok şeye maruz kalıp o kadar çok şeyi anlamlandırmamız gerekir ki her seferinde bu kadar çaba harcamak hem yorucu hem de zaman kaybıdır. Bu nedenle insanlar sosyal hayatı düzenlemek ve daha az çaba sarf etmek için bazı kısayollar kullanırlar. Bir anlamda kendilerini ve diğer insanları benzerlikleri ve farklılıkları göz önünde bulundurarak belirli kategorilere ayırır ve bilgiye ulaşımı hızlandırır. Bu ayırma işlemi sosyal sınıflandırma olarak bilinmektedir (Kruger, 2001). Toplumsal cinsiyet, kişilerin hem kendi davranışlarını belirli normlara göre düzenlemesinde hem de başkalarına karşı tutum ve davranışlarını şekillendirmesinde önemli rol oynayan temel sosyal sınıflandırmalardan birisidir (Blakemore, Berenbaum ve Liben, 2009). Henüz anne karnında “Kız mı, oğlan mı?” sorusuyla başlayan bu sınıflandırma süreci ve etkisi, kişilerin toplumsal statülerini, hayattan beklentilerini, insanlara karşı tutum, davranış ve tercihlerini etkileyerek ölüme kadar devam eder (Maccoby, 1988). Toplumsal cinsiyet sınıflandırması -tıpkı diğer sosyal kategoriler gibi- insanlara karşı tutum ve davranışları belirlemedeki bilişsel çabayı azaltsa da (Canal, Garnham ve Oakhill, 2015; Shutts, Banaji ve Spelke, 2010) bu sosyal kategorinin toplumsal alanda birçok eşitsizlik ve ayrıma yol açtığı göz ardı edilmemelidir. Bu cinsiyetle ilgili eşitsizlikler ve ayrımcılık, bireylerin psikolojik sağlığı, iyilik hali ve kişilerarası ilişkileri için hayati öneme sahiptir (Örn. Ali vd., 2022; Ariyani ve Hadiani, 2019; Salla ve Feixas, 2023; Triana vd., 2018; Velde, 2020; Yang vd., 2022). Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet, bireylere sosyal yaşamda eşit fırsatlar sağlamak ve psikolojik sağlıklarını artırmak adına önemli bir sosyal yapıdır. Çoğu sosyal sınıflandırma ve bilişsel şema hayatın erken dönemlerinde elde edildiğinden, çocukların bu cinsiyet rollerini nasıl öğrendiğini ve cinsiyetle ilgili inançların oluşumunda hangi mekanizmaların etkili olduğunu incelemek önemlidir.

Ekolojik Sistemler Kuramı (Bronfenbrenner, 1992) özellikle toplumsal cinsiyet gelişimi üzerine odaklanmasa da çocuğun biyolojik cinsiyeti ve farklı katmanlardaki sosyal mekanizmalar arasındaki etkileşimin toplumsal cinsiyet sınıflandırmasını nasıl ortaya çıkardığına dair önemli ipuçları verir. Bronfenbrenner’ın Ekolojik Sistem Kuramı’nda bahsedildiği gibi çocuklar birbiri içine geçmiş sistemler içine doğar ve bu sistemlerin etkileşimi ile büyürler (Bronfenbrenner, 1992). Çocuğun merkezde yer aldığı bu modelde, mikrosistemin bir parçası olan aile, çocuğa en yakın bağlamlardan biri olarak ele alınır (Bronfenbrenner, 1977, 1992). Bu sebeple, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet ile ilgili ideolojileri, deneyimleri, tutum ve davranışları çocuklarının toplumsal cinsiyet gelişimleri ile yakından ilişkilidir (Čaño ve Hofmeister, 2022; Chen vd., 2019; Halpern ve Perry-Jenkins, 2016).

1.1. Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarının Gelişimsel Süreçteki Rolü

Ebeveynlerin çocukları ile ilgili toplumsal cinsiyet temelli kalıpyargıları çocuklarından beklentilerini, onlara karşı davranışlarını ve inançlarını etkileyebilir. Örneğin, ebeveynler okul öncesi çocukları için nötr ya da toplumsal cinsiyetle uyumlu oyuncakları (örn. araba-oğlan çocuğu, bebek-kız çocuğu) toplumsal cinsiyetle uyumsuz oyuncaklara göre (örn. araba-kız çocuğu, bebek-oğlan çocuğu) çocukları için daha çok arzu edilir olarak değerlendirmişlerdir. Aynı zamanda daha yüksek eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumlarına sahip ebeveynler geleneksel ebeveynlere göre toplumsal cinsiyetle uyumsuz oyuncakları çocukları için daha arzu edilir bulmuştur (Kollmayer vd., 2018). Bu durumda toplumsal cinsiyet ile ilgili daha eşitlikçi tutumlara sahip olan, yani toplumsal cinsiyet kalıpyargılarından uzak ebeveynlerin, kız ve oğlan çocuklarının ilgi, davranış ve seçimleri için daha geniş olanaklar tanıdığı ve çocuklarını bu yönde teşvik ettiği söylenebilir. Bir başka çalışma ebeveynlerin çocuklarla ilgili toplumsal cinsiyet temelli inançlarının çocukların kendilik algılarıyla ilişkili olduğunu bulmuştur. Bahsedilen çalışmadaki ebeveynler, oğlan çocuklarının matematik alanında kızlara göre daha başarılı olduğu inancını vurgulamışlardır. Aynı zamanda babalar annelere göre kendilerini matematikte daha başarılı

bulmuştur ve ebeveynlerin matematikle ilgili inanışlarının çocukların kalıpyargılarında rol oynadığı görülmüştür (del Río vd., 2019). Ebeveynlerin sahip olduğu geleneksel tutumlarla birlikte, çocuklarının biyolojik cinsiyeti de bu kalıpyargıların uygulanış şeklini ve yoğunluğunu değiştirmektedir. Bu kalıpyargılar oğlan çocukları için çok daha keskindir ve oğlan çocuklarının bu toplumsal cinsiyet rollerinden sapması kız çocuklarına göre daha olumsuz değerlendirilir. Ebeveynler, oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet ile uyumsuz davranışlarından daha çok rahatsız olmakta aynı zamanda bu davranışları değiştirmek ve uyumlu hale getirmek için daha çok çaba harcamaktadır (Spivey, Huebner ve Diamond, 2018). Ebeveynlerin cinsiyet temelli kalıpyargılarının çocukları üzerindeki etkileri erken yaşlarda oluşmaya başlasa da yetişkinlik döneminde ikili ilişkilerde de bu etkinin izleri görülebilir. Örneğin, eğitim seviyeleri hayli yüksek yetişkinlerle yapılan bir çalışmada, bu yetişkinlerin aldıkları yüksek derecede eğitime rağmen, anne-babalarından gördükleri ve deneyimledikleri toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını kendi çocuklarında uygulamaya devam etme eğiliminde oldukları saptanmıştır (Dulla ve Priyadarshini, 2021).

1.2.Mevcut Ölçme Araçları ve Eksiklikler

Literatürde, ebeveynlerin toplumsal cinsiyete dayalı ideolojilerini, tutum ve davranışlarını inceleyen; bu faktörlerin çocuğun gelişimindeki rolünü araştıran birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalarda kullanılan operasyonel tanımların farklılıklar gösterdiği gözlemlenmiştir. Bazı çalışmaların ebeveynlerin kadınsılık ve erkeksilik düzeylerine odaklandığı veya ebeveynlerin yetişkin erkeklere ve kadınlara karşı cinsiyetçi tutumlarına yoğunlaştığı gözlemlenmiştir (örn., Halpern ve Perry-Jenkins, 2016; Heinze vd., 2017; Işık, 2014). Ancak, ebeveynlerin kendilerine ya da diğer yetişkinlere yönelik toplumsal cinsiyet ideolojileri ya da tutumlarını ölçerek çocukların gelişimsel süreçlerini yordamaya çalışmak bir hayli karmaşık ve uzun bir yoldur. Her ne kadar yetişkinlere karşı sahip olunan toplumsal cinsiyet tutumlarıyla çocuklara karşı olanlar arasında benzerlikler olsa da bu ikisinin belirli gelişimsel süreçleri yordama konusunda birbirinden farklı olabileceği öngörülmüştür. Ebeveynlerin çocuklarından toplumsal cinsiyete bağlı beklentileri ya da onlara karşı olan tutumları, onlara sağladıkları imkân ve motivasyonla yakından ilişkilidir (örn., Kollmayer vd., 2018). Bu durumda ebeveynlerin çocuklara yönelik toplumsal cinsiyet temelli kalıpyargılarından yola çıkarak çocukların gelişimsel süreçlerini yordamaya çalışmak daha doğrudan ve net sonuçlar elde etmemizi sağlayabilir.

Geçmişten günümüze ebeveynlerin çocuklara yönelik kalıpyargısal tutum ve inançlarını değerlendiren ölçekler araştırıldığında kısıtlı kaynaklar olduğu görülmüştür. Burge (1981) tarafından yapılan çok eski bir çalışmada ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutum ve inançlarını ölçen 28 maddeli bir ölçek geliştirilmiştir. Daha sonraki yıllarda yapılan bir çalışma ise ölçeğin maddelerini 19'a düşürmüştür (Freeman, 2007). Bu ölçekte, ebeveynlerden toplumsal cinsiyet ile ilgili bazı oyuncak, aktivite ve davranışları değerlendirmeleri istenmiştir. Bu ölçüm, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını ölçmek için son zamanlarda yapılan çalışmalarda da kullanılmıştır (örn. MacMullin vd., 2021; van de Rozenberg vd., 2024). Ancak ölçeğin orijinal versiyonunda faktör yapısının test edilmediği görülmüş, bu da ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğin sorgulanmasına yol açmıştır.

Hoffman ve Kloska (1995) tarafından geliştirilen 13 maddelik "Ebeveynlerin Evlilik Rollerini ve Çocuk Yetiştirme Konusundaki Toplumsal Cinsiyete Dayalı Tutumları Ölçeği" iki farklı boyuta odaklanmaktadır. İlk boyutta aile içindeki karı-koca rolleri değerlendirilirken ikinci boyutta oğlan ve kız çocuk yetiştirme pratikleri arasındaki fark incelenmiştir. Ölçeğin ikinci boyutu mevcut çalışmanın amacı ile benzerdir. Bahsedilen çalışma geçerlik ve güvenilirlik konusunda kendini kanıtlasa da ölçeğin maddeleri genelde bağımsızlık ve başarı üzerine odaklanmış, bu konuda kız ve oğlan çocuklarını karşılaştırmıştır. Ancak bahsedilen ölçek çocukların kişilik özellikleri, oyuncak ve aktivite tercihleri ya da toplumsal cinsiyetle uyumsuz/karşıt cinsiyete uygun davranışlarını içermemektedir.

Blakemore ve Hill (2008) tarafından daha sonraki yıllarda kapsamlı başka bir ölçek geliştirilmiştir ve ebeveynlerin çocuklarının toplumsal cinsiyet temelli davranışlarına yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Beş faktörü içeren ölçeğin nihai versiyonunu oluşturmak amacıyla kızlar ve oğlanlar için kalıpyargılara uygun oyuncaklar ve aktiviteler, ev işleri, eğitim ve karşıt cinsiyet davranışlarını içeren dört farklı çalışma gerçekleştirilmiştir. Ölçek, çocukların toplumsal cinsiyetle ilgili tercihlerini veya davranışlarının içeren birçok farklı boyutu kapsaması bakımından önemlidir ancak; bu ölçek ebeveynlerin sadece kendi çocukları ile ilgili değerlendirmelerini içermektedir. Oysa ebeveynlerin kendi çocukları ve başka çocuklar için yaptıkları değerlendirmeler farklılık gösterebilir. Dolayısıyla, ebeveynlerin kendi çocuklarının toplumsal cinsiyetle ilgili kalıpyargısal davranışlarını değerlendirmelerinin yanlı olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca ölçek ebeveynlerin, çocukların toplumsal cinsiyete dayalı seçim ve davranışlara verdikleri duygusal olarak olumlu-olumsuz tepkileri değerlendirmektedir ve bu duygusal tepkilerini ölçmenin genel toplumsal cinsiyet inançlarından farklı olabileceği öngörülmektedir.

Yakın zamanda Chen ve arkadaşları (2019) ebeveynlerin çocuk yetiştirme pratiklerindeki toplumsal cinsiyete dayalı tutumlarını ölçen, Burge (1981) ve Zhang (2000) çalışmalarına dayanan 39 maddelik bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçek; algı ve kişilik beklentileri, davranış disiplini, ev işleri bölümü, boş zaman aktiviteleri, materyal/çevre sağlama, kariyer gelişimi ve değerler iletimi gibi unsurları içeren yedi boyuttan oluşmuştur ve katılımcı ebeveynler her bir maddeyle ne ölçüde aynı fikirde olduklarını rapor etmişlerdir. Aynı ölçeği kullanan bir başka çalışma ise ebeveynlerin pratiklerini çocuklara değerlendirmiştir (Chen vd., 2023). Ölçek için iki çalışmada farklı operasyonel tanımlar kullanılmıştır. İlk örnekte ebeveynlerin aldığı yüksek puanlar toplumsal cinsiyete dayalı daha eşitlikçi tutumları ifade ederken, düşük puanlar toplumsal cinsiyet ile uyumlu ebeveynlik beklentilerine yani daha geleneksel tutumlara karşılık gelmektedir (Chen vd., 2019). İkinci örnekte ise aynı ölçek kadınsı ve erkeksi çocuk yetiştirme stilleri olarak iki farklı boyutta değerlendirilmiştir. Erkeksi yetiştirme puanı ne kadar yüksekse, ebeveynler çocuklarının erkeksi özelliklerini geliştirmeye o kadar fazla vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde kadınsı ebeveynlik yetiştirme puanı ne kadar yüksekse, ebeveynlerin çocukların kadınsı özelliklerini geliştirmeye o kadar fazla dikkat ettiği anlamına gelmektedir (Chen vd., 2023). Ölçeğin geçerlik güvenilirliği her ne kadar kabul edilebilir sınırlarda olsa da (Chen vd. 2019) farklı çalışmalarda operasyonel tanımların ve alt boyutların farklı olması ve ölçeğin uygulandığı örneklemin ebeveyn ve çocuk olarak çeşitlilik göstermesi ölçeğin kullanımı ile ilgili bazı soru işaretleri yaratmıştır. Ayrıca ölçeğin geliştirildiği orijinal makalede ölçeğin yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulanmasına rağmen açımlayıcı faktör analizi ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir.

1.3. Mevcut Çalışma ve Amacı

Araştırmalar, kız ve oğlan çocuklarından beklenen iki türlü toplumsal cinsiyet temelli kalıpyargı olduğunu savunmuştur. Bunlar toplumsal cinsiyet ile uyumlu tutum ve davranışları destekleyen “teşvik edilen kalıpyargılar” ile toplumsal cinsiyet ile uyumsuz olanları engellemeye yönelik “yasaklanan kalıpyargılar” olarak adlandırılır (Koenig, 2018; Prentice ve Carranza, 2002). Örneğin, okul öncesi çocukların ebeveynleri ile yapılan bir araştırma, ebeveynlerin kızları için iletişim becerileri, duygusallık ve empati gibi özellikleri daha çok arzu ettiklerini, ancak kız çocuklarının daha az gürültülü olması gerektiğini düşündüklerini göstermiştir (Martin, 1995). Yine aynı çalışma, ebeveynlerin oğlan çocuklarının fiziksel olarak aktif, yarışmacı ve mekanik nesnelere karşı ilgili olmasını beklediklerini ancak üzünlük gibi duyguları daha az göstermeleri gerektiğini düşündüklerini bulmuştur. Bu durumda teşvik edilen kalıpyargılar kızlar için duygusal olmayı desteklerken, oğlanlar için fiziksel hareketliliği vurgulamıştır. Öte yandan yasaklanan kalıpyargılar kızların gürültülü ve dikkat çekici olmasını engellemeye yönelikken, oğlanların duygusal taraflarına ket vurmaya hedeflemiştir (Martin, 1995). Dolayısıyla ebeveynlerin kız ve oğlan çocukları için sahip oldukları teşvik edilen ve yasaklanan kalıpyargılar birbirinden farklıdır. Bu kalıpyargıların ihlali ile ilgili değerlendirmeler biyolojik cinsiyete

göre farklılık gösterebilir. Örneğin, oğlan çocuklarının yasaklanan kalıpyargıları ihlal etmeleri kız çocuklarına kıyasla daha olumsuz değerlendirilir ve bunları düzeltmek için ebeveynler tarafından daha fazla çaba harcanır (Spivey, Huebner ve Diamond, 2018).

Bilindiği kadarıyla, literatürde ebeveynlerin kız ve oğlan çocukları için teşvik edilen ve yasaklanan kalıpyargılarını değerlendiren özel bir ölçek bulunmamaktadır. Ayrıca daha önce kullanılan ölçeklerde bahsedilen eksiklikler, soru işaretleri ve ölçeklerin ebeveynlere özel geliştirilmemiş olması alanyazında daha kapsamlı, faktör yapısı istatistiksel analizlerle test edilmiş ve ebeveynleri hedef alan bir ölçeğin geliştirilmesi gerektiğini düşündürmüştür. Bu amaçla, mevcut çalışma ebeveynlerin kız ve oğlan çocuklarına yönelik toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını değerlendiren kapsamlı bir ölçek geliştirmeyi ve bu ölçeğin psikometrik özelliklerini test etmeyi amaçlamıştır. Geliştirilecek olan bu kapsamlı ölçekte, ebeveynler kız ve oğlan çocukları için hem teşvik edilen hem de yasaklanan toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını değerlendireceklerdir.

Mevcut araştırma çocuklara yönelik toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının yetişkinlere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı tutum ve inançlarla ilişkili olabileceğini öngörmüştür. Bu nedenle geliştirilecek olan ölçeğin ölçüt-bağıntılı geçerliliğini test etmek için Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ) kullanılması kararlaştırılmıştır (Glick ve Fiske, 1997, 1999; Sakalli-Uğurlu, 2002, 2008). Bu ölçek, kadınlara ve erkeklere yönelik düşmanca ve korumacı cinsiyetçi tutumları ölçmektedir. Burge (1981), çocuklara ve yetişkinlere yönelik cinsiyet kalıpyargılarının veya bu iki gruba yönelik cinsiyetçiliğin tam olarak aynı kavramlar olmadığını savunmuş olsa da birbiriyle ilişkili olduğunu kabul etmiştir. Dolayısıyla, çocuklarla ilişkilendirilen toplumsal cinsiyet kalıpyargıları yetişkinlere yönelik kalıpyargıların ve cinsiyetçiliğin yansıması olabilir (Koeing, 2018). Blakemore ve Hill (2008) ebeveynlerin kendi çocuklarında onaylamadıkları karşıt cinsiyet davranışlarının (Örn. Bir oğlan çocuğunun bebeklerle oynaması) yoğunluğunun modern ve geleneksel cinsiyetçilik tutumları ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Çocuklara karşı daha fazla toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına sahip olan ebeveynlerin yetişkinlere karşı da benzer kalıpyargıları ve buna bağlı cinsiyetçiliği daha fazla gösterebileceği öngörülebilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının cinsiyetçilikle ilişkili olduğu da bilinmektedir (Örn. Castaño, 2019). Sonuç olarak, bu iki kavram tam olarak aynı olmasa da anlamsal olarak ilişkili kavramlar olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, mevcut çalışmada ölçüt-bağıntılı geçerliliği test etmek için ÇDCÖ'nün kullanılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

2.1. Katılımcılar

Çocuklara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeği'nin ebeveyn örneklemindeki faktör yapısını oluşturmak için birbirinden bağımsız iki farklı katılımcı grubu kullanılmıştır. İlk aşamada 903 ebeveyn ulaşılmış ancak 230 katılımcının ölçeklerin %80'inde daha azını doldurduğu, 76 katılımcının ise çok değişkenli aykırı değer kriterine takıldığı bulunmuştur. Bu kişiler veri setinden çıkarılmıştır. Dolayısıyla, ilk katılımcı grubu 54'ü babalar olmak üzere toplam 597 ebeveynden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan anne ve babaların yaş ortalaması sırasıyla 33,99 ($SS = 7,07$) ve 36,88 ($SS = 8,54$)'dir. Annelerin %21,9'u lise ($N = 116$), %18'i iki yıllık bir yüksek okul ($N = 98$), %44,9'u üniversite ($N = 244$), %12,5'i yüksek lisans ($N = 68$), %3,1'i doktora mezunu ($N = 17$) olduğunu belirtmiştir. Babaların ise %14,9'u lise ($N = 8$), %9,3'ü iki yıllık bir yüksek okul ($N = 5$), %53,7'si üniversite ($N = 29$), %16,7'si yüksek lisans ($N = 9$), %5,6'sı ise doktora mezunu ($N = 3$) olduğunu beyan etmiştir. Çalışmanın duyurusu sosyal medya aracılığıyla yapılmış ve veriler çevrimiçi ortamda toplanmıştır.⁴

⁴ Ölçek Hatice Işık'ın "Preschoolers' Gender-Typing of Self and Others in Family Context" isimli doktora tezi kapsamında geliştirilmiştir. İlk örneklem grubu ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla (Açımlayıcı Faktör Analizi) toplanmış olup bu çalışmanın katılımcılarına çevrimiçi olarak ulaşılmıştır. İkinci örneklem ise doktora tezi kapsamındaki hipotezleri test etmek

İkinci aşamada 344 ebeveyne ulaşılmış fakat 18 katılımcının anketlerin %80'inden daha azını doldurduğu, 20 katılımcının ise çok değişkenli aykırı değer kriterine takıldığı gözlemlenmiştir. Bu kişiler veri setinden çıkarılmıştır. Sonuç olarak, ikinci katılımcı grubu 153'ü baba olmak üzere 306 ebeveynden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması anneler için 33,59 (SS = 4,11), babalar için ise 38,37'dir (SS = 4,51). Katılımcıların okul öncesi dönemdeki çocuklarının yaş ortalamaları ay üzerinden hesaplanmış ve 59,91 (SS = 4,68) olarak bulunmuştur. Bu gruptaki annelerin %21,6'sı lise (N = 33), %11,1'i iki yıllık bir yüksek okul (N = 17), %53,6'sı üniversite (N = 82), %9,8'i yüksek lisans (N = 15), %3,9'u doktora mezunu (N = 6) olduğunu belirtmiştir. Babaların ise %20,3'ü lise (N = 34), %9,2'si iki yıllık bir yüksek okul (N = 14), %50,3'ü üniversite (N = 77), %16,3'ü yüksek lisans (N = 25), %3,9'u ise doktora mezunu (N = 6) olduğunu beyan etmiştir. Çalışmanın verisi kâğıt-kalem yöntemiyle ev ziyaretleri sırasında toplanmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Çalışmaya katılan bütün ebeveynlere cinsiyet, eğitim, yaş ve çalışma durumları ile ilgili soruların yer aldığı bir demografik bilgi formu verilmiştir.

2.2.2. Çocuklara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeği (ÇTCKÖ)⁵

Ölçek mevcut çalışma için çocuklara yönelik cinsiyet kalıpyargılarını ölçmek amacıyla tasarlanmış ve psikometrik özellikleri incelenerek geliştirilmesi hedeflenmiştir. Ölçeğin faktör yapısını araştırmak amacıyla birinci örneklemden ebeveynlere 61 madde verilmiş ve analizler sonucu elde edilen 34 maddenin ikinci örneklemden doğrulanması hedeflenmiştir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçek maddeleri kız ve oğlan çocuklarının günlük hayattaki seçimlerine, davranışlarına ya da tutumlarına yönelik bir takım toplumsal cinsiyet kalıpyargısı içermektedir (örn. Kız çocukları duygusaldır.). Ebeveynlerden bu kalıpyargıları okumaları ve her bir duruma ne kadar katıldıklarını 0'dan (Kesinlikle Katılmıyorum) 10'a (Kesinlikle Katılıyorum) kadar değerlendirmeleri istenmiştir. Alınan yüksek puanlar çocuklarla ilgili daha katı toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını işaret etmektedir

2.2.3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Ölçeğin geçerliğini test etmek amacıyla katılımcıların hem kadınlara hem de erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlarını ölçen Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇCDCÖ) kullanılmıştır (Glick ve Fiske, 1997, 1999; Sakalli-Uğurlu, 2002, 2008). Kadınlara yönelik tutumlar için 22, erkeklere yönelik tutumlar içinse 19 madde kullanılmıştır. Bu maddeler Düşmanca ve Korumacı Cinsiyetçilik alt boyutlarında kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Maddeler (örn. *Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.*) 1'den (kesinlikle katılmıyorum) 6'ya (kesinlikle katılıyorum) kadar puanlanmıştır. Alınan yüksek puanlar kadınlara ve erkeklere karşı katı cinsiyetçi tutumlarını işaret etmektedir. İlk örneklem kullanılarak (N = 597) hesaplanan kadına yönelik düşmanca, korumacı ve toplam cinsiyetçilik Cronbach alfa değerleri sırasıyla ,85, ,86 ve ,90 olarak bulunmuştur. Benzer şekilde yine ilk örnekleme hesaplanan erkeğe yönelik düşmanca, korumacı ve toplam cinsiyetçilik Cronbach alfa değerleri sırasıyla ,82, ,83 ve ,86'dır.

amacıyla yapılan ev ziyaretleri sırasında kalem-kâğıt yöntemiyle toplanmış ve birinci örneklemden faktör yapısının doğruluğunu test etmek amacıyla kullanılmıştır (Doğrulayıcı Faktör Analizi).

⁵ Ölçeğin son halinin tüm maddeleri ve faktör yapısı Tablo 1'de verilmiştir. Ayrıca ölçeğin yönergesi veri toplama araçlarında belirtildiği gibidir. Ölçeği bilimsel çalışmalarında kullanmak isteyenler bu tablodan yararlanabilir. Ölçek kullanımı için yazarlardan ayrıca izin alınmasına gerek yoktur.

2.3. İşlem

İlk aşamada kız ve oğlan çocuklarının günlük hayattaki davranışları toplumsal cinsiyet kalıpyargıları açısından düşünülerek geniş bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu aşamada daha önce geliştirilen bazı ölçekler incelenmiş (örn.; Blakemore ve Hill, 2008; Burge, 1981; Hoffman ve Kloska, 1995) ancak özel olarak herhangi bir ölçekten yararlanılmamıştır. Bunun yerine çalışmadan önce 40 anne-baba evlerinde ziyaret edilmiş ve katılımcılara yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur. Ailelerin yarısının okul öncesi döneminde kız çocuğu, yarısının ise okul öncesi döneminde oğlan çocuğu vardır. Sorular kız ve oğlan çocuklarından beklenen cinsiyete bağlı kalıp yargılara dayalı tutum ve davranışlara yöneliktir (Örn. *[Çocuğun ismi] yavaş yavaş büyüyor. Büyüdükçe evdeki ve aile içindeki hangi işleri yapması beklenir? Sizin evdeki hangi işlerde yardım etmesi gerekir? Neden?*). Katılımcıların cevaplarına dayanarak madde havuzu oluşturulmuş, daha sonra her bir madde dikkatlice incelenmiş ve alanında uzman kişilerin fikirleri alınarak benzer ya da uygunsuz maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Son aşamada 32'si oğlan çocukları ile ilgili olmak üzere toplam 61 madde elde edilmiştir. Bu maddeler çocukların bilişsel becerilerinden oyun seçimlerine, duygusal tutumlarından meslek tercihlerine kadar birçok farklı temayı içermektedir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde yer alan İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan gerekli izinler (Protokol No: 2017-SOS-108) alınmıştır. Çalışmanın faktör yapısını araştırmak amacıyla kullanılacak olan ilk örnekleme Facebook, Instagram gibi sosyal medya platformları aracılığıyla ulaşılmış ve çalışmanın verileri Qualtrics yazılımı ile çevrimiçi olarak toplanmıştır. İlk örneklemeden elde edilen maddeleri doğrulamak amacıyla ikinci bir örnekleme ulaşılmış ve veriler ev ziyaretleri sırasında kâğıt-kalem yöntemi ile toplanmıştır. Bütün katılımcılar çalışmadan önce gönüllü katılım formunu imzalamıştır. Katılımcılar hem annelerden hem de babalardan oluşmaktadır. İlk örnekleme için 2-18 yaş aralığında çocuğu olan bütün ebeveynlerden veri toplanmış, ikinci örnekleme için ise çocuklardan en az birinin okul öncesi dönemde olması şartı konulmuştur.⁶

2.4. Veri Analizi

Verilen anketlerin %80'inden daha azını dolduran katılımcılar veri setinden çıkarılmış, kalan katılımcıların kayıp verileri için beklenti maksimizasyon algoritması uygulanmıştır. Veriler SPSS 23 ve AMOS 22 istatistik yazılımları kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeğin faktör yapısına birkaç farklı aşamada karar verilmiştir. İlk olarak birinci örnekleme hem Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) hem de Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Elde edilen faktör yapısı birinci örneklemeden bağımsız olan ikinci örnekleme DFA ile tekrar test edilmiş ancak ikinci verinin mevcut faktör yapısını desteklemediği görülmüştür. İki örnekleme arasındaki problemleri görebilmek için ikinci örnekleme ile yeni bir AFA yapılmıştır. Düşük yüklü ve problemleri maddeler kaldırıldıktan sonra elde edilen faktör yapısı DFA ile hem birinci hem de ikinci örnekleme doğrulanmıştır. Ayrıca ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği sırasıyla korelasyon ve Cronbach Alfa katsayıları hesaplanarak test edilmiştir.

DFA için literatür incelendiğinde RMSEA ve SRMR için kesme noktası .08 olarak belirlenmiş olup, değerlerin 0'a yaklaşması iyi bir uyumu temsil ederken, χ^2/df değerinin beşten küçük olması beklenir (Meydan ve Şeşen, 2015). Ayrıca, CFI ve GFI değerlerinin ,90'dan büyük olması kabul edilebilir bir uyumu gösterir (Bentler, 1990; Bentler ve Bonett, 1980; Joreskog ve Sorbom, 1984).

⁶ İkinci örnekleme yaş kısıtlaması konulmasının nedeni önceki dipnotlarda bahsi geçen doktora tezindeki farklı bir çalışmanın amacı ile ilgilidir.

2.4. Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma 08.11.2018 tarih ve 28620816/494 sayılı Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından verilen onay ile bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır (Protokol No: 2017-SOS-108).

3. Bulgular

3.1 Birinci Faktör Yapısı

3.1.1. Açıklayıcı Faktör Analizi

İlk aşamada birinci örneklemdaki veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığı test edilmiştir. Kaiser-Meyen-Olkin (KMO; ,968) ve Bartlett Sphericity testleri ($\chi^2 = 190460,004$, $p < ,001$) ölçeğin faktör analizi için uygunluğunu desteklemiştir. Ölçeğe en uygun faktör yapısını belirlemek için üç farklı yöntem kullanılmıştır. İlk olarak döndürme ya da madde çıkarma gibi herhangi bir müdahale yapılmadan Temel Bileşenler Analizi uygulanmıştır. Sonuçlar özdeğeri 1'den büyük olan sekiz faktörlü bir yapıyı desteklemiş ve toplam varyansın %56,119'unu açıklamıştır. Ancak ikinci aşama için kontrol edilen çizgi grafiği (scree plot) sekiz faktörlü yapıyı desteklememiş ve üç ya da dört faktörlü yapının daha uygun olabileceğini göstermiştir. Son aşamada ise, faktör yapısı ile ilgili fikir veren bir başka yöntem olan paralel analiz yöntemi uygulanmıştır (Horn, 1965). Rastgele oluşturulmuş veri setlerinden elde edilen özdeğerleri, orijinal veri setinden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılan bu yöntem beş faktörlü yapıyı işaret etmiştir. Ancak beşinci faktörün gerçek veri setindeki özdeğer ile üretilen verideki ortalama özdeğer parametreleri arasındaki farkın çok küçük olduğu görülmüş ve dört faktörlü yapının daha uygun olabileceği ihtimali üzerinde durulmuştur.

Faktörlerin birbiriyle ilişkili olabileceği tahmin edildiğinden eğik döndürme yöntemi (oblique rotation) uygulanmıştır. Ayrıca maddelerin faktör yükleri için sınır ,40 olarak belirlenmiştir (Brown, 2015). Dört faktörlü yapı toplam varyansın %44,21'ini açıklamıştır. Yapılan incelemelerde 16 maddenin hiçbir faktöre yüklenmediği, sekiz maddenin farklı maddelere çapraz yüklü olduğu ve üç maddenin de kavramsal olarak sorunlu oldukları görülmüştür. Bu maddeler analizden çıkartıldıktan sonra kalan 34 madde dört faktörlü yapı ile toplam varyansın %45,47'sini açıklamıştır. Birinci faktöre 14 madde yüklenmiş, kalan maddeler ise sırasıyla 11, 5 ve 4 madde olarak ikinci, üçüncü ve dördüncü faktörlere yüklenmiştir. İlk faktörde oğlan çocukları için teşvik edilen erkeksi özellikler yer alırken (Faktör 1), üçüncü faktörde kız çocukları için teşvik edilen kadınsı özellikler (Faktör 3) yer almaktadır. Bununla birlikte ikinci faktör kız çocukları için yasaklanan erkeksi özellikleri (Faktör 2), dördüncü faktör ise erkek çocukları için yasaklanan kadınsı özellikleri (Faktör 4) içermektedir.

3.1.2 Doğrulayıcı Faktör Analizi

Elde edilen 34 maddeli ve 4 faktörlü yapıyı test etmek için, birinci ($N = 597$) ve ikinci ($N = 306$) örneklemlerle iki ayrı Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Modeller AMOS 22 istatistik yazılımı ile test edilmiştir. Birinci örneklemlerle yapılan analizlerin uyum indeksleri; $\chi^2 (521, N = 597) = 1340,762$, $p < ,001$; $\chi^2/df = 2,573$; RMSEA = ,051, 90% CI = [,048, ,055]; GFI = ,871, CFI = ,907, SRMR = ,049 olarak bulunmuştur. İkinci örneklemlerle yapılan model testinin sonuçları ise şu şekildedir: $\chi^2 (521, N = 310) = 1922,039$, $p < ,001$; $\chi^2/df = 3,689$; RMSEA = ,084, 90% CI = [,089, ,098]; GFI = ,671, CFI = ,749, SRMR = ,074.

İlk örneklem için GFI'nın ,90 kesim değerini (Bentler ve Bonett, 1980; Joreskog ve Sorbom, 1984) geçmediği gözlemlenmiştir ancak, χ^2/df , RMSEA ve SRMR sonuçları göz önüne alınarak indekslerin yeterli uyumu sağladığı düşünülmüştür. İkinci örneklemlerde yapılan doğrulayıcı faktör analizinde χ^2/df , RMSEA ve SRMR değerleri modelin kabul edilebilir sınırdan olduğunu gösterse de diğer uyum indeksleri belirlenen standartların altında kalmıştır.

3.2. İkinci ve Son Faktör Yapısı

3.2.1. Açıklayıcı Faktör Analizi

Sorunlu öğeleri tespit etmek ve faktör yapısı için daha iyi uyum indeksleri elde etmek amacıyla ikinci örnekleme tekrar bir Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Veriler faktör analizi için uygundur (KMO = ,903, Bartlett Sphericity testi $\chi^2 = 5907,499$, $p < ,001$). İlk analizlerdeki sonuçlar göz önünde bulundurularak dört faktörlü yapının uygunluğu eğik döndürme yöntemi ile test edilmiştir. Aynı zamanda ,40'ın altında kalan faktör yüklemeleri göz ardı edilmiştir (Brown, 2015). Dört faktörlü yapı toplam varyansın %49,68'ini açıklamıştır. İki madde hiçbir faktöre yüklenmezken, diğer iki madde faktörlere çapraz yüklenmiştir; bu nedenle analizden çıkarılmıştır. Kalan 30 madde ile dört faktörlü yapı tekrar test edilmiştir ve sonuçlar toplam varyansın %52,41'ini açıklamıştır. Tüm faktörler kavramsal olarak tartışılmış ve beş maddenin ait oldukları faktörlerin kavramsal anlamına uymadığı kanaatine varılmıştır. Kavramsal olarak uyumsuz beş maddeyi çıkardıktan sonra, nihai dört faktörlü yapı toplamda 25 madde ile %55,06 varyans açıklamıştır. Birinci faktör 7 madde içerirken, ikinci, üçüncü ve dördüncü faktör sırasıyla 9, 5 ve 4 madde içermektedir. İlk ve üçüncü faktörde sırasıyla; oğlan çocukları için teşvik edilen erkek davranışlar (Faktör 1) ve kız çocukları için teşvik edilen kadınsı davranışlar (Faktör 3) bulunurken, ikinci ve dördüncü faktörde oğlan çocukları için yasaklanan kadınsı davranışlar (Faktör 4)

Tablo 1. Birinci ve İkinci Örnekleme İçin Çocuklara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeğinin Faktör Yükleri

	Birinci Örnekleme (N = 597)				İkinci Örnekleme (N = 306)			
	F1	F2	F3	F4	F1	F2	F3	F4
1. Erkek çocukları bilişsel çaba gerektiren aktivitelerde (satranç ya da hafıza oyunları gibi) başarılıdır/yeteneklidir.	,760				-,811			
2. Erkek çocukları keşfetmeye ve araştırmaya meraklıdır.	,668				-,691			
3. Erkek çocukları zekâlarını gösterebilecekleri yapboz ya da hafıza oyunları gibi oyuncakları tercih ederler.	,760				-,815			
4. Erkek çocukları sayısal çaba gerektiren (matematik gibi) aktiviteleri sever.	,674				-,801			
5. Erkek çocukları fiziksel olarak hareketlidir ve hareketli oyunları ya da aktiviteleri tercih ederler.	,514				-,614			
8. Erkek çocukları baskın karakterlidir.	,488				-,552			
10. Erkek çocukları lider olmaya meyillidir ya da buldukları ortamda lider olmak isterler.	,477				-,576			
15. Kız çocukları çocukluktan itibaren mekanik oyuncakları (robotlar ve arabalar gibi) tercih etmezler.		,694				,762		
16. Kız çocukları bilişsel çaba ve sayısal yetenek gerektiren mesleklere (mühendislik, astronotluk gibi) ilgi duymazlar.		,634				,621		
17. Kız çocukları araba tamirciliği, pilotluk ya da şoförlük gibi mekanik bilgi isteyen mesleklere karşı ilgisizdir.		,717				,696		

Tablo 1 (devam ediyor). Birinci ve İkinci Örneklem İçin Çocuklara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeği'nin Faktör Yükleri

	Birinci Örneklem (N = 597)				İkinci Örneklem (N =306)			
	F1	F2	F3	F4	F1	F2	F3	F4
18. Kız çocukları hayat kurtarma ya da kahraman olma (polislik, askerlik ya da itfaiyecilik gibi) ile ilgili meslekleri çok fazla tercih etmezler.		,598				,726		
19. Kız çocukları fiziksel çaba gerektiren aktivitelerden (futbol ya da basketbol gibi) çok fazla hoşlanmazlar.		,658				,692		
20. Kız çocukları dinazorlarla ya da ejderhalarla oynamayı sevmez.		,653				,793		
21. Kız çocukları mavi ve tonlarına karşı ilgi duymazlar.		,568				,671		
22. Kız çocukları fiziksel ya da bilişsel yarışmayı gerektiren oyunları tercih etmezler.		,582				,512		
24. Kız çocukları güce ve fiziksel çabaya dayanan oyunlarda ya da mesleklerde nadiren başarılı olurlar.		,528				,528		
26. Kız çocukları insanlara ve hayvanlara karşı şefkatlidir.			,680				,810	
27. Kız çocuklarının karşısındakinin duygularını anlama becerileri yüksektir.			,656				,821	
28. Kız çocuklarının iletişim yetenekleri güçlüdür.			,626				,814	
29. Kız çocukları duygusaldır.			,578				,752	
30. Kız çocukları anaçtır.			,516				,655	
31. Erkek çocukları karşısındakinin duygularını anlamada zorluk çekerler.				,618				,611
32. Erkek çocukları şefkatli değildir				,639				,807
33. Erkek çocuklarının iletişim becerileri güçlü değildir				,598				,622
34. Erkek çocukları anaç/duygusal değildir.				,496				,747
Açıklanan Varyans	30,156	7,319	5,171	3,217	30,926	9,692	8,299	6,044
Özdeğerler	7,539	1,830	1,293	0,804	7,531	2,423	2,100	1,511

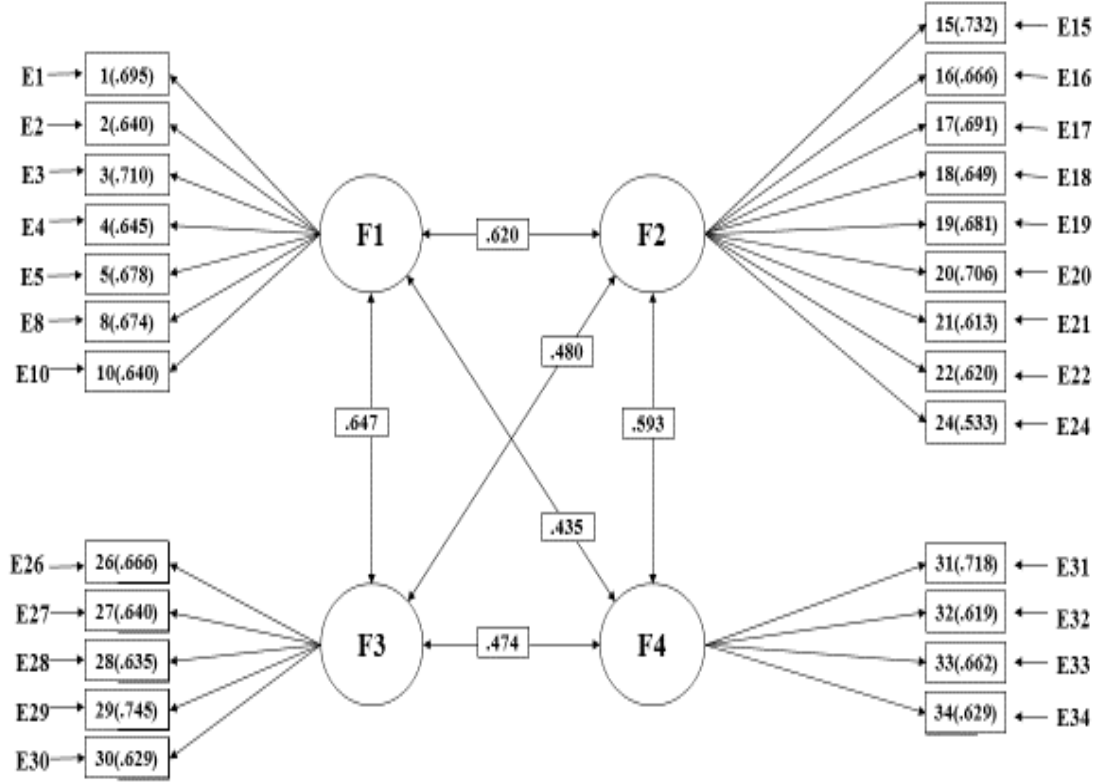
Not. F1 = Oğlan çocukları için teşvik edilen kalıpyargılar, F2 = Kız çocukları için yasaklanan kalıpyargılar, F3 = Kız çocukları için teşvik edilen kalıpyargılar, F4 = Oğlan çocukları için yasaklanan kalıpyargılar

ve kız çocukları için yasaklanan erkeksi davranışlar (Faktör 2) bulunmaktadır. Genel olarak, tüm materyaller kavramsal olarak uyumlu faktörlere yerleşmiş ve maddeler arasında anlamsal bütünlük sağlanmıştır.

Bu 25 maddeden oluşan dört faktörlü yapı aynı zamanda ilk örneklem kullanılarak Açıklayıcı Faktör Analizi ile tekrar test edilmiştir. Sonuçlar, 25 madde içeren dört faktörlü yapının ilk örneklemde toplam varyansın %45,86'sını açıkladığını ve tüm maddelerin birbirinden net bir şekilde ayrıldığını göstermiştir. Her faktörün açıklanan varyansı, özdeğerleri ve her iki örneklemdeki yüklenmeler, Tablo 1'de sunulmuştur.

3.2.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

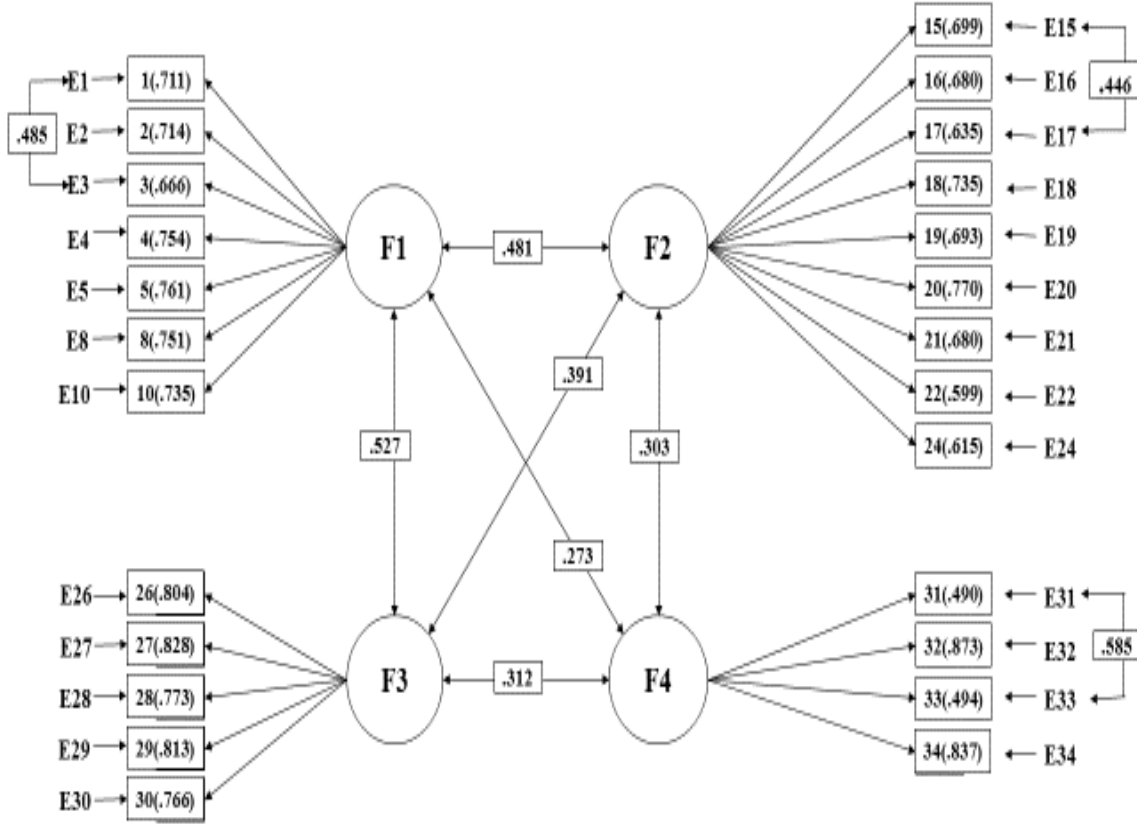
Ölçekten çıkarılan sorunlu maddelerin sonrasında dört faktörlü ve 25 maddeli yapı iki ayrı Doğrulayıcı Analizle birinci ve ikinci örnekleme de tekrar test edilmiştir. İlk örnekleme için uyum indeksleri; $\chi^2 (269, N = 597) = 706,383, p < ,001; \chi^2/df = 2,626; RMSEA = ,052, 90\% CI = [,048, ,057]; GFI = ,871, CFI = ,908, SRMR = ,050$ olarak bulunmuştur ve bu iyi bir uyum indeksini işaret etmektedir. Dört faktörlü yapıda standartlaştırılmış faktör yüklemeleri ,533 ile ,745 arasında değişmektedir (Bkz. Şekil 1).

Şekil 1. Birinci örnekleme de DFA sonuçları.

Tüm standartlaştırılmış yüklemeler anlamlıdır, $p < 0,05$. E1-E42 hata varyansına işaret etmektedir. $N = 597$

306 ebeveynden oluşan ikinci veri setinde DFA sonuçlarına göre uyum indeksleri $\chi^2 (269, N = 310) = 917,272, p < ,001; \chi^2/df = 3,410; RMSEA = ,089, 90\% CI = [,083, ,095]; GFI = ,794, CFI = ,843, SRMR = ,076$ olarak bulunmuştur. Uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum için belirlenen değerin altında olması nedeniyle, ikinci örnekleme de modelin uyumunu iyileştirmek için modifikasyon önerileri incelenmiş ve Faktör 1'deki 1. ve 3. maddelerin, Faktör 2'deki 15. ve 17. maddelerin, Faktör 4'teki öğeler 31. ve 33. Maddelerin hata değerleri ilişkilendirilmiştir (Bkz. Şekil 2). Değiştirilmiş modelin ilk modele göre daha iyi uyum indekslerine sahip olduğu görülmüştür: $\chi^2 (266, N = 310) = 758,636, p < ,001; \chi^2/df = 2,852; RMSEA = ,078, 90\% CI = [,071, ,084]; GFI = ,828, CFI = ,881, SRMR = ,067$. Uyum indeksleri tek tek incelendiğinde, χ^2/df oranı, RMSEA ve SRMR değerlerinin modelle kabul edilebilir bir uyumu işaret ettiği gözlemlenmiştir. CFI ve GFI'nin .90'ın üstünde olmamasına rağmen, χ^2/df oranı, RMSEA ve SRMR değerleri göz önüne alındığında model indekslerinin yeterli uyumu sağladığı görülmüştür. İkinci örnekleme de, dört faktörlü yapıdaki standartlaştırılmış faktör yüklemeleri ,490 ile ,837 arasında değişmektedir.

Şekil 2. İkinci örnekleme DFA sonuçları.

Tüm standartlaştırılmış yüklemeler anlamlıdır, $p < 0,05$. E1-E42 hata varyansına işaret etmektedir. $N = 306$

3.3. Geçerlik ve Güvenirlik

Ölçeğin geçerliğini test etmek amacıyla, ölçüt geçerliği uygulanmıştır. Çocuklara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeği ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ)-Kadınlar ve Erkekler arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar Çocuklara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargı Ölçeği (ÇTCKÖ) ve ÇDCÖ alt ölçekleri arasındaki korelasyonun anlamlı olduğunu ve beklenildiği gibi birbirleriyle pozitif bir ilişki içinde olduğunu göstermiştir (Bkz. Tablo 2).

İç tutarlık için Cronbach Alfa katsayısı ilk örnekleme hesaplanmıştır. Bu katsayı, ölçeğin 25 maddesi için ,911 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar tek tek güvenilirlik açısından değerlendirildiğinde, oğlan çocuklarından beklenen erkeksi davranışlar alt boyutu için $\alpha = ,855$, kız çocuklarından beklenmeyen erkeksi davranışlar alt boyutu için $\alpha = ,871$, kızlardan beklenen kadınsı davranışlar alt boyutu için $\alpha = ,797$ ve oğlan çocuklarından beklenmeyen kadınsı davranışlar alt boyutu için $\alpha = ,746$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2. Geçerlik için ölçekler arasındaki korelasyonlar

	F1	F2	F3	F4	Total ÇTCKÖ
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği-Kadınlar					,508**
Düşmanca Cinsiyetçilik	,406**	,454**	,373**	,318**	,518**
Korumacı Cinsiyetçilik	,433**	,424**	,487**	,358**	,549**
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği-Erkekler					,576**
Düşmanca Cinsiyetçilik	,293**	,230**	,379**	,260**	,359**
Korumacı Cinsiyetçilik	,508**	,511**	,419**	,359**	,601**

Not. F1 = Oğlan çocukları için teşvik edilen kalıpyargılar, F2 = Kız çocukları için yasaklanan kalıpyargılar, F3 = Kız çocukları için teşvik edilen kalıpyargılar, F4 = Oğlan çocukları için yasaklanan kalıpyargılar, ÇTCKÖ: Çocuklarla Yönelik Toplumsal Cinsiyet Yargıları Ölçeği, ** $p < .01$

4. Tartışma

Bu çalışma, ebeveynlerin çocuklara yönelik toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını değerlendirebilecek bir ölçek geliştirmeyi ve bu ölçeğin psikometrik özelliklerinin test edilmesini amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlar ebeveynlerin kız ve oğlan çocuklarına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı kalıpyargılarını değerlendirmek için kullanılabilir dört faktörlü ve yirmi beş maddeli bir yapıyı desteklemiştir. Mevcut ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği oldukça yüksektir. Ölçek kız ve oğlan çocuklar için teşvik edilen ve yasaklanan kalıpyargıları birbirinden ayırmıştır. Sonuç olarak; oğlan çocukları için teşvik edilen erkeksi kalıpyargılar, kız çocukları için yasaklanan erkeksi kalıpyargılar, kız çocukları için teşvik edilen kadınsı kalıpyargılar ve oğlan çocukları için yasaklanan kadınsı davranışlar olmak üzere ölçeğin dört temel bileşeni vardır.

Geçmişten günümüze birçok farklı kültürde kadınlık ve erkeklik rolleri için bazı kurallar tanımlanmıştır. Bu kurallar çok erken yaşlarda amaçlı/bilinçli bir şekilde ya da kendiliğinden çocuklara öğretilir. Oğlan çocuklarının bağımsızlığı, kariyer odaklı olması, fiziksel ve psikolojik olarak güçlü olması teşvik edilirken, kız çocukları için şefkat, duygusal hassasiyet ve ilgi/bakım verme ön plandadır (Koenig, 2018). Ancak toplumsal cinsiyetle uyumlu davranışların kız ve oğlan çocukları için teşvik edildiği kadar toplumsal cinsiyet ile uyumsuz davranışların da engellendiği gözlemlenmektedir. Bir başka deyişle sosyal kategorizasyonu ve düzeni koruyabilmek için toplum, kız ve oğlan çocuklarının tercihlerine birtakım sınırlar çekmektedir. Örneğin; bir oğlan çocuğunun kadınsı davranışları toplum tarafından onaylanmaz ve hatta cezalandırılabilir (Jacques vd., 2022; Sanborn-Overby ve Powlishta, 2020). Benzer şekilde kız çocuklarının maskülen özellikler göstermesi istenmeyen özelliklerdir ve olumsuz değerlendirilir (Martin, 1995; Sullivan, Ciociol ve Moss-Racusin, 2022). Çocuklardan beklenmeyen bu tür davranışlar ya da tercihler çocuklar tarafından gösterildiği takdirde, ebeveynler, öğretmenler veya yetişkinler tarafından çoğunlukla olumsuz olarak değerlendirilmektedir (Endendijk vd., 2013; Koenig, 2018). Mevcut çalışma için geliştirilen Çocuklara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçeği'nin (ÇTCKÖ) faktör yapısı çocuklardan beklenen toplumsal cinsiyete uyumlu ve beklenmeyen uyumsuz davranışlar ile paralel sonuçlar göstermiştir. Bir başka deyişle mevcut ölçek kız ve oğlan çocuklarından beklenen veya beklenmeyen kadınsı ve erkeksi özelliklerle uyumlu dört alt faktöre sahiptir.

Literatür kadınlardan ve erkeklerden beklenen iki farklı kalıpyargı türü olduğunu savunmuştur. Teşvik edilen kalıpyargılar toplumsal cinsiyete özgü tercihlerin ve davranışların desteklenmesine yönelikken, yasaklanan kalıpyargılar kızların/kadınların ve oğlanların/erkeklerin istenmeyen ve toplumsal cinsiyet rolleri ile uyumsuz tercihlerini ve davranışlarını içermektedir (Prentice ve Carranza, 2002; Sullivan, Ciociol ve Moss-Racusin, 2022). Mevcut çalışmada geliştirilen ölçeğin teşvik edilen ve yasaklanan kalıpyargıları oğlanlar ve kızlar için birbirinden net olarak ayırdığı görülmektedir. Oğlanlar için teşvik edilen ve yasaklanan, kızlar için teşvik edilen ve yasaklanan olmak üzere dört alt faktör ortaya çıkarmıştır. İlk faktör yedi madden oluşmaktadır ve oğlanlardan beklenen erkeksi özellikler yani oğlanlar için teşvik edilen kalıpyargıları içermektedir. Bu faktörde yer alan unsurlar, bilişsel alanlarda

başarı, rekabetçilik, fiziksel aktivite, mekanik beceri, liderlik, saldırganlık ve fiziksel gücü içeren çeşitli erkeksi özelliklere karşılık gelmektedir. İkinci faktörde yer alan dokuz madde kız çocuklarından beklenmeyen erkeksi özellikler, bir başka deyişle kız çocukları için yasaklanan kalıpyargıları içermektedir. Bu faktörde birinci maddeyle benzer erkeksi özellikler yer almakta ancak maddelerde bu özelliklerin kız çocuklarından beklenmediği ifade edilmektedir. Üçüncü faktörde ise kız çocuklarından beklenen kadınsı özellikler yer almıştır. Kız çocuklarının duygusal özellikleri ve bakım verme motivasyonu gibi öğeleri içeren bu faktör onlar için teşvik edilen kadınsı özelliklere dikkat çekmektedir. Son olarak, oğlan çocuklardan beklenmeyen kadınsı özellikleri, yani yasaklanan kalıpyargıları içeren son faktör duygusal özelliklere ve bakım verme motivasyonuna odaklanmaktadır. Bu faktördeki maddeler oğlan çocuklarından duygusallık, bakım verme ya da güçlü iletişim becerileri gibi özelliklerin beklenmediğine yöneliktir.

Mevcut ölçekteki faktör yapısına göre, saldırganlık, bağımsızlık, bilişsel yetenek, mekanik şeylere ilgi erkekler için arzu edilirken, bu özelliklerin çoğu kızlar için teşvik edilmemektedir ve birbirinden ayrılmıştır. Martin (1995) tarafından yapılan ve okul öncesi kız ve oğlan çocukları için bazı kadınsı ve erkeksi özelliklerin ne kadar arzu edilebilir olduğunu değerlendiren bir araştırma bu ayrımı destekleyen bulgular ortaya koymuştur. Bahsedilen çalışmada, yetişkinler kız çocukları için iletişim becerileri, duygusallık ve empatiye en çok vurgu yaparken, dikkat çekici ve gürültücü olmalarının istenmeyen özellikler olduğuna dikkat çekmiştir. Bununla birlikte aynı çalışmada, oğlan çocuklarının fiziksel olarak aktif, saldırgan, rekabetçi olmaları ya da mekanik şeylere karşı ilgileri teşvik edilirken, üzüntü ve hayal kırıklığı gibi ifadeler istenmeyen özellikler olarak ifade edilmiştir.

Araştırmalar yetişkinlere ve çocuklara ait toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının bazı yönlerden karşılaştırılabilir olduğunu savunmuştur (Koenig, 2018). Daha yakından bakıldığında çocukluktaki bu kalıpyargıların yetişkinlikte toplumsal cinsiyet rollerinin bir yansıması olduğundan bahsedilebilir. Örneğin; yetişkin kadınlardan beklenen, eşleri ve evleri için bakım verme rolleri çocuklukta kız çocuklarının bebeklerle oynaması, onlara bakım vermesi, beslemesi, yemek yapması olarak aksedebilir. Ya da oğlan çocuklarının fiziksel hareketliliği, yarışmacı olması, saldırganlığı yetişkinlik dönemindeki erkek rollerinin birer yansıması olarak görülebilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının cinsiyetçilik ile de ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Örn. Castaño, 2019; Retelsdorf, Schwartz ve Asbrock, 2015). Mevcut çalışmada da çocuklarla ilgili toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının yetişkin kadınlara ve erkeklere karşı tutum ve inanışlarla pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Kız ve oğlan çocukları ile ilgili toplumsal cinsiyet kalıpyargıları yüksek olan ebeveynler hem korumacı cinsiyetçilik hem de düşmanca cinsiyetçilik ölçeklerinde kadınlar ve erkeklere yönelik yüksek puanlar almışlardır. Daha önceki çalışmalara ek olarak bu çalışma ebeveynlerin çocuklara özel kalıpyargısal tutum ve davranışları ile cinsiyetçilik seviyeleri arasındaki ilişkiyi inceleyerek bulguların kapsamını genişletmiştir. Çocuklar ve yetişkinler için kullanılan bu kavramlar birbirleriyle oldukça ilişkili olduğundan, birçok farklı ölçüm aracı bu temaları tek bir yapı altında değerlendirmektedir. Ancak Burge (1981) bunların tam olarak aynı kavramlar olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle bu çalışma, çocuklar hakkındaki toplumsal cinsiyete dayalı kalıpyargıları, yetişkinlere yönelik kalıpyargısal inançlar ve cinsiyetçilikten ayırmıştır.

Araştırmanın sonuçlarını değerlendirirken bazı kısıtlılıkların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Öncelikle mevcut çalışma örneklem sayısı bakımından yeterli büyüklükte olmasına ve iki ayrı örneklem içermesine rağmen bu iki örneklemden veri toplamak için kullanılan yöntem birbirinden farklıdır. İlk örneklem için çevrimiçi yöntem kullanılırken ikinci örneklem anketleri kâğıt-kalem yöntemiyle doldurmuştur. Ayrıca kullanılan örneklemde anne ve babalar birbirinden ayrılmamıştır ve veriler her iki gruptan da toplanmıştır. Sonraki çalışmaların ölçeği anne ve babalarda ayrı ayrı test etmesi ve tek bir veri toplama yöntemi kullanması faydalı olacaktır. Son olarak anketin çocukla ilişkili gelişimsel süreçlerdeki rolünü araştıran yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu şekilde çocuğa en yakın sistem olan ailenin çocuklarla ilgili toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının onlara sağladıkları

imkanlar ile ne kadar ilişkili olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Yine, bu çocuklarla ilgili toplumsal cinsiyet temelli kalıpyargıların çocuğun toplumsal cinsiyet algısı ile yakından ilişkili olacağı düşünülmektedir.

5. Sonuç

Bu araştırmada ebeveynlerin çocuklara yönelik toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının ölçüldüğü bir ölçek geliştirilmiş ve psikometrik özellikleri incelenmiştir. Dört faktörlü ve 25 maddeli bir yapıyı işaret eden ölçek geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Ölçekte literatürle uyumlu olarak kız ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet ile uyumlu tutum ve davranışlarda teşvik edilen ve uyumsuz olanlarda engellemeye yönelik boyutlar ortaya çıkmıştır. Ölçeğin özellikle ebeveyn örnekleminde test edilmiş olmasının, çocukların gelişimsel süreçlerinde ebeveynlerin toplumsal cinsiyet temelli inanç ve beklentilerinin rolünü araştırarak olan gelecekteki çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma 8.11.2018 tarih ve 28620816/494 sayılı Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurul Onay Belgesi ile bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı %60, Yazar 2'nin makaleye katkısı %40'tır.

Destek Beyanı

Yazar, bu araştırma kapsamında herhangi bir finansal destek almamıştır

Çıkar Beyanı

Yazarın çalışma kapsamında herhangi bir kişisel veya finansal çıkarı yoktur.

Kaynaklar

- Ali, T. S., Ali, S. S., Nadeem, S., Memon, Z., Soofi, S., Madhani, F., Karim, Y., Mohammed, S., ve Bhutta, Z. A. (2022). Perpetuation of gender discrimination in Pakistani society: Results from a scoping review and qualitative study conducted in three provinces of Pakistan. *BMC Women's Health*, 22(1), 1-21. <https://doi.org/10.1186/s12905-022-02011-6>
- Ariyani, E. D. ve Hadiani, D. (2019). Gender differences in students' interpersonal communication. *Responsible Education, Learning and Teaching in Emerging Economies*, 1(2), 67-74. <https://doi.org/10.26710/relate.v1i2.1125>
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238–246. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.107.2.238>
- Blakemore, J. E. O., ve Hill, C. A. (2008). The child gender socialization scale: A measure to compare traditional and feminist parents. *Sex Roles*, 58(3–4), 192– 207. <https://doi.org/10.1007/s11199-007-9333-y>
- Blakemore, J. E. O., Berenbaum, S. A., ve Liben, L. S. (2009). *Gender development*. In Psychology Press. New York, NY: Psychology Press.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513–530. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>
- Bronfenbrenner, U. (1992). Ecological systems theory. R. Vasta (Ed.), *Six theories of child development: Revised formulations and current issues* (s. 187–249) içinde. Jessica Kingsley Publishers.
- Burge, P. L. (1981). Parental child-reading sex-role attitudes related to social issue sexrole attitudes and selected demographic variables. *Home Economics Research Journal*, 9(3), 193–199. <https://doi.org/10.1177/1077727X8100900302>
- Canal, P., Garnham, A. ve Oakhill, J. (2015). Beyond gender stereotypes in language comprehension: Self sex-role descriptions affect the brain's potentials associated with agreement processing. *Frontiers in Psychology*, 6, 1–17. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01953>
- Čaňo, T. and Hofmeister, H. (2022). The intergenerational transmission of gender: Paternal influences on children's gender attitudes. *Journal of Marriage and Family*, 85(1), 193-214. <https://doi.org/10.1111/jomf.12863>
- Castaño, A. M., Gómez, Y. F., ve Izquierdo, A. L. G. (2019). “Why can't i become a manager?”—A systematic review of gender stereotypes and organizational discrimination. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(10), 1813. <https://doi.org/10.3390/ijerph16101813>
- Chen, I., Zhang, H., Wei, B., ve Guo, Z. (2019). The model of children's social adjustment under the gender-roles absence in single-parent families. *International Journal of Psychology*, 54(3), 316-324. <https://doi.org/10.1002/ijop.12477>
- Chen, I. J., Wang, X., Sun, Z., Yang, M. Ve Tang P. (2023). Intergenerational transmission of parental child-rearing gender-role attitudes and its influence on gender roles in single-parent families. [Yayınlanmak üzere gönderilen makale]. *BMC Psychology*. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-2971842/v1>
- del Río, M. F., Strasser, K., Cvencek, D., Susperreguy, M. I., ve Meltzoff, A. N. (2019). Chilean kindergarten children's beliefs about mathematics: Family matters. *Developmental Psychology*, 55(4), 687–702. <https://doi.org/10.1037/dev0000658>

- Dulla, N., ve Priyadarshini, S. (2021). Gendered parenting influence on children's socialization to gender stereotype in marital life. *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 13(1), 1-19. <https://dx.doi.org/10.21659/ruptkatha.v13n1.28>
- Freeman, N. K. (2007). Preschoolers' perceptions of gender appropriate toys and their parents' beliefs about genderized behaviors: Miscommunication, mixed messages, or hidden truths? *Early Childhood Education Journal*, 34(5), 357–366. <https://doi.org/10.1007/s10643-006-0123-x>
- Glick, P., ve Fiske, S. T. (1997). Hostile and benevolent sexism: Measuring ambivalent sexist attitudes toward women. *Psychology of Women Quarterly*, 21(1), 119–135. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1997.tb00104.x>
- Glick, P., ve Fiske, S. T. (1999). The ambivalence toward men inventory. *Psychology of Women Quarterly*, 23(3), 519–536. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1999.tb00379.x>
- Halpern, H. P., ve Perry-Jenkins, M. (2016). Parents' gender ideology and gendered behavior as predictors of children's gender-role attitudes: A longitudinal exploration. *Sex Roles*, 74(11–12), 527–542. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0539-0>
- Heinze, J. E., Heinze, K. L., Davis, M. M., Butchart, A. T., Singer, D. C., ve Clark, S. J. (2014). Gender role beliefs and parents' support for athletic participation. *Youth and Society*, 49(5), 1–24. <https://doi.org/10.1177/0044118X14553580>
- Hoffman, L. W., ve Kloska, D. D. (1995). Parents' gender-based attitudes toward marital roles and child rearing: Development and validation of new measures. *Sex Roles*, 32(5-6), 273-295. <https://doi.org/10.1007/BF01544598>
- Horn, J. L. (1965). A rationale and test for the number of factors in factor analysis. *Psychometrika*, 30(2), 179–185. <https://doi.org/10.1007/BF02289447>
- Işık, H. (2014). *How third grade female students and their mothers perceive gender stereotypes and parents restrictions based on gender stereotypic expectations: A within-culture comparison in Turkey*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Middle East Technical University.
- Jacques, K. P., Feinstein, B. A., Darling, A. K., ve Humphreys, K. L. (2022). An analogue study investigating differential parenting of gender conforming and nonconforming boys. *Archives of Sexual Behavior*, 51(7), 3569-3581. <https://doi.org/10.1007/s10508-022-02388-3>
- Joreskog, K. G., ve Sorbom, D. (1984). *Advances in factor analysis and structural equation models*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Koenig, A. M. (2018). Comparing prescriptive and descriptive gender stereotypes about children, adults, and the elderly. *Frontiers in Psychology*, 9, 1–13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01086>
- Kollmayer, M., Schultes, M. T., Schober, B., Hodosi, T., ve Spiel, C. (2018). Parents' judgments about the desirability of toys for their children: Associations with gender role attitudes, gender-typing of toys, and demographics. *Sex Roles*, 79(5-6), 329–341. <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0882-4>
- Krueger, J. (2001). The psychology of social categorization. N. J. Smelser ve P. B. Baltes (Eds.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (1. Baskı., Vol. 12, s. 14219–14223) içinde. Oxford: Elsevier.
- Maccoby, E. E. (1988). Gender as a social category. *Developmental Psychology*, 24(6), 755–765. <https://doi.org/10.1177/030639688600800101>
- MacMullin, L. N., Bokeloh, L. M., Nabbijohn, A. N., Santarossa, A., van der Miesen, A. I., Peragine, D. E., ve VanderLaan, D. P. (2021). Examining the relation between gender nonconformity and

- psychological well-being in children: The roles of peers and parents. *Archives of sexual behavior*, 50, 823-841. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01832-6>
- Martin, C. L. (1995). Stereotypes about children with traditional and nontraditional gender roles. *Sex Roles*, 33(11–12), 727–751. <https://doi.org/10.1007/BF01544776>
- Prentice D. A., ve Carranza E. (2002). What women and men should be, shouldn't be, are allowed to be, and don't have to be: The contents of prescriptive gender stereotypes. *Psychology of Women Quarterly*, 26, 269–281. <https://doi.org/10.1111/1471-6402.t01-1-00066>
- Retelsdorf, J., Schwartz, K., ve Asbrock, F. (2015). "Michael can't read!" Teachers' gender stereotypes and boys' reading self-concept. *Journal of Educational Psychology*, 107(1), 186–194. <https://doi.org/10.1037/a0037107>
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(50), 47–58
- Sakallı-Uğurlu, N. (2008). Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 1–11.
- Salla, M. and Feixas, G. (2023). Dyadic effects of interpersonal perception on the quality of couple relationships: idealization and accuracy matter. *Journal of Marital and Family Therapy*, 49(2), 463-480. <https://doi.org/10.1111/jmft.12633>
- Sanborn-Overby, U. A., ve Powlishta, K. K. (2020). Differential reactions to male and female gender-role violations: Testing the sexual orientation hypothesis. *Archives of Sexual Behavior*, 49(7), 2531-2546. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01803-x>
- Shutts, K., Banaji, M. R., ve Spelke, E. S. (2010). Social categories guide young children's preferences for novel objects. *Developmental Science*, 13(4), 599– 610. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7687.2009.00913.x>
- Spivey, L., Huebner, D., ve Diamond, L. (2018). Parent responses to childhood gender nonconformity: effects of parent and child characteristics. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 5(3), 360-370. <https://doi.org/10.1037/sgd0000279>
- Sullivan, J., Ciociolo, A., ve Moss-Racusin, C. A. (2022). Establishing the content of gender stereotypes across development. *Plos one*, 17(7), e0263217. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0263217>
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49–74
- Triana, M. d. C., Jayasinghe, M., Pieper, J. R., Delgado, D. M., ve Li, M. (2018). Perceived workplace gender discrimination and employee consequences: A meta-analysis and complementary studies considering country context. *Journal of Management*, 45(6), 2419-2447. <https://doi.org/10.1177/0149206318776772>
- van de Rozenberg, T. M., van der Pol, L. D., van Esveld, S., Groeneveld, M. G., Kroes, A. D., ve Mesman, J. (2024). The role of parents in predicting gender-stereotypic attitudes towards HEED occupations and gender-stereotypic interest in these careers. *European Journal of Social Psychology*. <https://doi.org/10.1002/ejsp.3029>
- Velde, S., Delaruelle, K., Eekert, N., ve Bracke, P. (2020). Perceived group discrimination based on one's gender and the gender gap in depression in europe. *Scandinavian Journal of Public Health*, 49(6), 598-605. <https://doi.org/10.1177/1403494820939024>

Yang, L., Yu, L., Kandasamy, K., Shi, F., ve Zhang, W. (2022). Non-pathological psychological distress among mainland chinese in canada and its sociodemographic risk factors amidst the pandemic. *Healthcare*, 10(11), 2326. <https://doi.org/10.3390/healthcare10112326>

Zhang, I. W. (2000). *Relative study among parents' gender role, rearing attitude and students' academic orientation, academic achievement in Tainan*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Tainan Normal College.